

וְעֵדֵיין כָּלִי הוּא לְקֹדֶשׁ בּוֹ מִי חֲטָאת – ואינו נפסל מחמת הנקב, שמי החטאת הם סמיכים מחמת האפר המעורב בהם, ובזמן הקידוש יוצא מהם רק שיעור מועט (מאירי, וראה עוד בשפת אמת). ומה שאמרו (וימא ב, א) שכל מעשי הפרה בכלי גללים או בכלי אבנים או בכלי אדמה, שאינם מקבלים טומאה, ולא בכלי חרס, דין זה הוא דוקא באותם שבעה ימים שהיו מזים על הכהן השורף את הפרה, ולא בשעת קידוש מי החטאת (תוס' נדה מט, א ד"ה כשר, וראה בראשונים שם תירוצים נוספים).

טְהוֹר מְלֻקָּדֶשׁ בּוֹ מִי חֲטָאת – ואפילו הוא כלי המיוחד לאוכלים, שעדיין מקבל טומאה (כלים ט, ח), בטל מתורת כלי לענין מי חטאת (ע"פ רש"י, ותוס' ד"ה טהור מלקדש), משום שצריך שיהיה ראוי למלאכתו לקבל מי חטאת שהם משקים, ולכן לגבי מי חטאת דינו ככלי העשוי למשקים, ששיעורו בכונס משקה (ע"פ ריטב"א, וחזו"א כלים כב, ו).

נִיקָב כְּשׁוֹרֵשׁ קֶטֶן טְהוֹר מִלְּהַכְשִׁיר בּוֹ זְרָעִים הזרועים בו, שיונקים מהקרקע ונחשבים כמחוברים, ואם נפלו עליהם מים לא הוכשרו לקבל טומאה (ע"פ רש"י ד"ה אלא להכשיר, וד"ה ועדיין - השני), אבל המים שבעצין נחשבים כתלושים ואם נגעו בהם זרעים, הוכשרו לקבל טומאה (אפיקי י, ב, מג, בדעת רש"י). ויש שפירשו, טהור מלהכשיר זרעים במים שבו, שהמים נחשבים כמחוברים ואם נגעו בהם זרעים, לא הוכשרו לקבל טומאה (רמב"ם כלים יט, ב; מאירי), ודינם כעפר שבעצין, שאף הוא נחשב מחובר (אפיקי ים שם; חזו"א עוקצין ד, ו, בדעת הר"ש עוקצין ב, י, וראה בחזו"א שהעפר נחשב כמחובר דוקא כשזרועים בו זרעים, וראה בזה מנחת שלמה א, מ, חידושי הגר"ח סטנסיל גיטין ז, ב, ושיעורי ר' שמואל שם אות צג).

נִיקָב כְּמוֹצִיא זֵיתִים – שזהו שיעור הנקב שבו כלי חרס שעשויים לאוכלים אינם מקבלים טומאה (רש"י), ואפילו אם הם מיוחדים למינים קטנים יותר, שיוצאים בנקב דק, שיעורם בכמוציא זית, משום שאם ינקבו נקב דק ולא יהיו ראויים למין שמייוחדים לו, ישתמש בהם למינים גדולים יותר (חזו"א כלים ה, י).

וְעֵדֵיין כָּלִי הוּא לְקַבֵּל בּוֹ רִימוֹנִים – ואם יחדו לרימונים מקבל טומאה מכאן ולהבא, וכן אם היה מיוחד לרימונים מתחילה, אינו נטהר בנקב זה (רש"י). ויש שסובר, שאף כלי המיוחד לרימונים, אם ניקב כמוציא זיתים נטהר, שמסתמא לא ישתמש בכלי שבור, ודברי רבא נאמרו בכלי שיחדו לרימונים לאחר שניקב (חזו"א כלים ה, י בדעת הר"ש כלים ג, א).

וְאֵם הַקֶּה צְמִיד פְּתִיל עַד שִׁפְחַת רְבוֹ אם הוקף צמיד פתיל בפתחו העליון, הכלי מציל על מה שבתוכו, ואפילו הנקב אינו סתום, שאין טומאה נכנסת לכלי אלא דרך הפתח, ולא דרך הנקב (רש"י), ואם נפתח רובו, יש שם פתח על הנקב, ואין הכלי מציל עד שיסתום הנקב בצמיד פתיל (תוס' ד"ה ולענין בשם ר"י, וחזו"א כלים ו, ב, בדעת רש"י). ויש שפירשו, 'אם הוקף' פתח הכלי או הנקב, ולדעתם דוקא אם הנקב סתום ויש בנקב צמיד פתיל, הכלי מציל על שבתוכו, אבל אם אין הנקב סתום אינו מציל, הואיל ואפשר לגעת במה שבתוכו דרך מקום הנקב. ואם נפתח רובו, בטל ממנו תורת כלי, ואפילו מוקף צמיד פתיל אינו מציל (ע"פ תוס' שם בשם ר"ת, ורמב"ן רשב"א ח' הר"ן וריטב"א בשמו; רמב"ם בפי"מ כלים ט, ח, ובהל' טומאת מט, כב, ג).

אֵלָא לְהַכְשִׁיר זְרָעִים בְּלֶבֶד – שכיון שהזרעים יונקים מהקרקע דרך הנקב, נחשבים מחוברים, אבל לענין שאר דיני התורה, סובר רבי שמעון שלא די בכך שהזרעים יונקים, משום שהעצין שיש עליו תורת כלי, חוצץ בינם לקרקע, ומפקיע מהם דין מחובר (תורת זרעים כלאים ז, ח).

וחכמים סוברים, שגם לשאר דיני התורה דין מחובר אינו תלוי בביטול תורת כלי מהעצין, אלא כיון שהזרעים יונקים דרך הנקב, נחשבים כמחוברים. או, שלדעתם גם בניקב כדי שורש קטן, בטל מתורת כלי, ואינו מפקיע מהזרעים דין מחובר (אפיקי ים ב, מג).

וּמוֹדָה רַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁאֵם נִיקָב בְּכָדִי טְהוֹרָה – שבטל ממנו שם כלי, והזרעים שבתוכו נחשבים מחוברים (רש"י, תוס' ד"ה ומודה; שיטה להר"ן). וכיון שטעמו של רבי שמעון הוא משום שאע"פ שהזרעים יונקים מהקרקע, העצין שיש לו תורת כלי מפקיע מהם דין מחובר, לכן כיון שניקב בכדי טהרתו ובטל ממנו תורת כלי, אינו מפקיע מהזרעים דין מחובר (אפיקי ים ב, מג, וראה לעיל ד"ה אלא). ויש שביאר טעם אחר לכך שמודה רבי שמעון בזה, שכיון שניקב בכדי טהרתו, הזרעים שבו יונקים מהקרקע, ולכן נחשבים כמחוברים (ח' הר"ן).

נִיקָב בְּכָדִי טְהוֹרָתוֹ מִיבְעִיא – שיש להסתפק בדינו כשאינו כנגד הנקב (רש"י). ומכך שבניקב בכדי טהרתו מודה רבי שמעון, שכיון שבטל ממנו שם כלי, הזרעים נחשבים מחוברים לקרקע, יש ללמוד שאף בשורש כנגד נקב מודה רבי שמעון, שכן למקום הנקב עצמו אין שם כלי גם בניקב פחות מכדי טהרתו, ואם כן השורש אינו מונח בכלי, ונחשב כמחובר לקרקע (עמק ברכה, נטילת ידים א; ולמפרשים שבניקב כדי טהרתו מודה רבי שמעון משום שהזרעים יונקים, גם בשורש כנגד נקב יונקים מהקרקע).

וּמוֹדָה רַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁאֵם נִיקָב לְמִטָּה מְרִבְעִית – שאין שם כלי עליו, והגידולים שבו נחשבים מחוברים לקרקע (ובינו חננאל; רש"י; שיטה להר"ן; מאירי). ויש שפירשו, שכיון שהנקב סמוך לשולי הכלי, ודאי הגידולים שבו יונקים מהקרקע (ריטב"א ח' הר"ן).

ולדעת חכמים גם בניקב למעלה מרביעית, נחשב כעצין נקוב, ויש ללמוד מכאן, שגם כאשר הנקב אינו בתחתית העצין, אלא בדופן, נחשב העצין כנקוב (ש"ת הרשב"א ג, שמא; וכן דעת רש"י לעיל ע"א ד"ה התולש, ור"י מלוגיל שם), שטבע הזרעים שיונקים מלחלוחית הקרקע, בין למטה ובין באלכסון (חזו"א עוקצין ד, ב). ויש שפירשו, שדוקא אם הנקב בתחתית העצין נחשב כנקוב (מאירי, וראה במאירי לעיל צד, ב שכתב כדעה ראשונה; וראה גם משנה למלך ביכורים ב, ט, וחזו"א א"ח סב, כא). ■ להלכה, אסור לתלוש, אפילו מעצין שאינו נקוב. והתולש מעצין נקוב חייב, לפי שיונק מלחלוחית הקרקע דרך הנקב, ואפילו שיעור הנקב רק כדי שיצא ממנו שורש קטן, ואפילו הנקב בדופן העצין כנגד העפר שטמון בו הגזע, וכל שכן אם הוא בשוליו נגד השורש (ש"ע א"ח שלו, ז ומשנ"ב שם, מב).

חֶמֶשׁ מְדוֹת וְכוּ' – שבהן בטל הכלי מתורת קבלת טומאה, אבל 'הוקף צמיד פתיל עד שיפחת רובו' אינו ממידות אלו, שאדרבה, בנפחת רובו הטומאה נכנסת לתוכו (ח' הב"ח). ויש שפירשו, ש'מדות' הן כלי מדידה, שמצינו חמשה כלי מדידה שיש בהם חילוקי דינים (מהרש"א, וראה שפת אמת).